คู่มือ
การพายเรือพระราชพิธี

คำนำ

การพายเรือพระราชพิธีเป็นหน้าที่อันสำคัญ เป็นเกียรติยศของผู้ที่ได้รับหน้าที่นี้ควรภาคภูมิใจ การพายเรือพระราชพิธีเป็นศิลปะ เพราะต้องแสดงท่าพายให้ปรากฏงดงามน่าพึงชม ผู้ที่จะปฏิบัติได้ต้องได้รับการฝึกที่ถูกต้องจากครูฝึกที่ชำนาญ และจะต้องฝึกซ้อมอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้จึงได้จัดทำคู่มือการพายเรือพระราชพิธี เพื่อให้คำอธิบายในรายละเอียดและกำหนดการปฏิบัติของฝีพายเป็นแนวทางเดียวกัน ความรู้สึกและความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในระเบียบการฝึกและวิธีการฝึกจะนำไปสู่การเป็นครูฝึกที่ดี ตลอดจนความเชื่อมั่นจากผู้รับการฝึก

คู่มือการพายเรือพระราชพิธีนี้ ได้รวบรวมและเรียบเรียงขึ้นใหม่ จากหนังสือคู่มือการพายเรือพระราชพิธี ของ น.ท.ประเทียบ วาทิน และ คณะครูฝึกฝีพายของแผนกเรือราชพิธี กองเรือเล็ก ขส.ทร. โดย น.ต.ณัฐวัฏ อร่ามเกลื้อ หน.เรือราชพิธี เป็นหัวหน้าคณะผู้เรียบเรียง คณะผู้จัดทำหวังว่า คู่มือการพายเรือพระราชพิธี จะเป็นประโยชน์สำหรับ ครูฝึก ฝีพาย และ ผู้ที่สนใจในการพายเรือพระราชพิธี อนึ่งหากมีข้อบกพร่องหรือข้อเสนอแนะประการใด แผนกเรือราชพิธี กองเรือเล็ก ขส.ทร. ยินดีรับข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

จัดทำโดย
นาวาตรี ณัฐวัฏ อร่ามเกลื้อ
หัวหน้าแผนกเรือราชพิธี กองเรือเล็ก
กรมการขนส่งทหารเรือ
และคณะผู้เรียบเรียง

แผนกเรือราชพิธี ฯ
โทร. ๐๒-๔๗๕๕๗๗๓

คุณลักษณะของครูฝึกที่ดี

๑. ต้องปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด เป็นตัวอย่างอันดีแก่ผู้รับการฝึก
๒. ต้องเป็นผู้มีกำลังความคิด อดทดและมีเจตจำนงในการปฏิบัติงานอย่างแน่วแน่
๓. มีลักษณะว่องไว กระฉับกระเฉงและองอาจ
๔. เอาใจใส่ดูแลผู้รับการฝึกอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง รู้วิธีแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างทันทีทันใด
๕. เมื่อได้แก้การปฏิบัติที่ผิดให้แล้ว จะต้องให้ผู้รับการฝึกปฏิบัติท่าที่ถูกต้องซ้ำทันที การตำหนิ ควรจะกระทำในช่วงสุดท้ายของการฝึกแต่ละครั้งเท่านั้น ระวังอย่าให้ผู้รับการฝึกหมดกำลังใจ
๖. ต้องศึกษาทบทวนทำความเข้าใจ และฝึกซ้อมตนเองทุกครั้งก่อนทำการฝึก
๗. เมื่อเริ่มการฝึก ต้องจัดให้ผู้รับการฝึกอยู่ในท่าที่ถูกต้อง ครูฝึกต้องอธิบายและแสดงท่าต่าง ๆ ที่จะทำการฝึกให้ดูจนเข้าใจ ก่อนที่จะเปลี่ยนท่าต้องให้ผู้รับการฝึกปฏิบัติท่าเดิมอย่างถูกต้อง และเข้าใจดีเสียก่อน
๘. เมื่อเวลาที่ทำการฝึกควรจะใช้เวลาในการปิดจังหวะเป็นช่วงสั้น ๆ แต่บ่อยครั้ง ในการฝึกต้องคอยควบคุมให้การฝึกเป็นไปอย่างกระฉับกระเฉง
๙. สำหรับผู้ที่ฝึกได้ช้า ควรจัดครูฝึกที่ชำนาญดูแลผู้นั้นเป็นพิเศษ
๑๐. คำบอกที่ดีจะต้องดังได้ยินทั่วทุกคนที่รับการฝึก คำบอกที่ชัดเจนจะทำให้ผู้รับการฝึกปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องฉับพลัน
๑๑. ครูฝึกควรถามความเข้าใจจากผู้รับการฝึกอยู่บ่อยครั้ง เพื่อให้ครูฝึกทราบว่าทุกคนเข้าใจตรงกัน

แบบฝึกพายเรือพระราชพิธี (เขียงฝึก)

แนวความคิดในการฝึก ตอนแรกของการฝึกควรอธิบายและแสดงให้ผู้รับการฝึกเข้าใจถึงคำบอกท่าต่าง ๆ ที่ใช้ในการฝึก ตลอดจนคำแนะนำอันจำเป็นที่เกี่ยวกับผู้รับการฝึกเสียก่อน

๑. **ท่าตรง** (ยืนจับพาย)

คำบอก “ แถว - ตรง ”

การปฏิบัติ

- ยืนส้นเท้าซ้ายชิดส้นเท้าขวา ให้ส้นเท้าอยู่ในแนวเดียวกัน
- วางเท้าให้ปลายเท้าแบะออกข้างละเท่า ๆ กัน ห่างกันประมาณ ๑ คืบ
- ขาทั้ง ๒ ข้าง เหยียดตรงไม่เกร็งเข่า
- เกร็งสะโพก ลำตัวยืดตรง อกผายและไหล่เสมอกัน
- แขนซ้ายปล่อยข้างลำตัว โดยให้หัวแม่มือและนิ้วชี้แตะบริเวณตะเข็บกางเกง เผยฝ่ามือเล็กน้อยนิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน
- มือขวาจับพาย ให้พายอยู่ในง่ามมือระหว่างนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ นิ้วทั้ง ๔ เรียงชิดติดกันแขนเหยียดตรง ข้อมือไม่หัก สันพายอยู่ในร่องไหล่หันตรงไปข้างหน้า ด้ามพายจรดพื้นชิดนิ้วก้อยเท้าขวา

๒. <u>การเรียกแถว</u>

<u>คำบอก</u> “ ฝีพาย - แถว ”

<u>การปฏิบัติ</u>

- วิ่งมาแถวหน้ากระดาน ๒ แถว กราบซ้ายอยู่แถวหน้า กราบขวาอยู่แถวหลัง

- ระยะต่อระหว่างแถว ๑ ช่วงแขน (ประมาณ ๒๖ นิ้ว) จัดแถวโดยให้ทุกคนยกมือซ้ายท้าวสะโพกซ้าย อุ้งมือซ้ายแตะข้างสะโพก นิ้วทั้งห้าเรียงชิดติดกัน ปลายนิ้วชี้ลงตามแนวขา ศอกซ้ายกางได้แนวกับลำตัว ยกเว้นคนท้ายสุดของแต่ละแถวไม่ต้องยกแขน

- ทุกคนสลัดหน้ามองไปทางขวา จัดตัวให้ได้แนวเส้นตรงโดยขยับตัวให้แขนขวาสัมผัสกับปลายศอกคนทางขวา ตาชำเลืองให้เห็นหน้าอกคนที่ ๓ นับจากตนเองไม่ชะโงกหน้า ยกเว้นคนหัวแถวของแต่ละแถวมองตรงไปข้างหน้า

<u>คำบอก</u> “ นิ่ง ”

<u>การปฏิบัติ</u>

สลัดหน้ากลับพร้อมกับลดมือโดยเร็วและแข็งแรงมาอยู่ในลักษณะท่าตรง

๓. <u>การพักตามระเบียบ</u>

<u>คำบอก</u> “ ตามระเบียบ - พัก ”

<u>การปฏิบัติ</u>

- เมื่อได้ยินคำว่า “ ตามระเบียบพัก ” สิ้นสุดคำว่า “ พัก ” ให้แยกเท้าซ้ายออกไปทางซ้ายในลักษณะก้าวทางข้าง ๑ ก้าว (ประมาณ ๑ ฟุต) อย่างองอาจแข็งแรง ขณะเดียวกันเอามือซ้ายไขว้หลังมือแนบชิดติดลำตัวในแนวกึ่งกลางหลัง ใต้แนวเข็มขัดเล็กน้อย ขาทั้งสองตึงวางน้ำหนักตัวอยู่บนเท้าทั้งสองเท่ากัน
- พร้อมกับเลื่อนมือขวาจับพายโดยกำรอบด้ามพายตรงแนวเข็มขัด ผลักพายเอนไปข้างหน้า ตรง ๆ จนแขนขวาเหยียดตึง ข้อมือไม่หัก นิ่ง ห้ามพูด

<u>คำบอก</u> “ แถว - ตรง ”

<u>การปฏิบัติ</u>

เมื่อสิ้นสุดคำว่าตรง ให้ดึงพายเข้ามาอยู่ในท่าตรง โดยใช้จังหวะเดียว

๔. <u>การแถวข้างเขียง</u>

<u>คำบอก</u> “ แถวข้างเขียง - แถว ”

<u>การปฏิบัติ</u>

ให้ฝีพายไปยืนข้างกระทงตามตำแหน่งของตนเอง โดยหันหน้าไปทางหัวเขียงหรือครูผู้ฝึก ห่างจากขอบกระทงประมาณ ๑ ช่วงแขน โดยพร้อมเพรียงกัน

๔.๑ กรณีถือพายอยู่กับตัว ให้เดินแถวเข้าตามตำแหน่งกระทงของตนเองเป็นคู่ ๆ

๔.๒ กรณีไม่มีพายอยู่กับตัวให้ไปประจำตำแหน่งกระทงของตนโดยเร็ว ตามข้อ ๔.๑

๕. <u>การวางพาย</u>

<u>คำบอก</u> “ วางพาย ”

<u>การปฏิบัติ</u>

ฝีพายวางพายบนเขียง (ระวังอย่าให้เกิดเสียงดัง) ด้ามพายหันไปทางท้ายเขียงปลายด้ามเลยกระทงประมาณ ๑ คืบ ใบพายวางราบกับกระทงหน้า หันปลายพายไปทางหัวเขียง เฉียงเข้าหาแนวกึ่งกลางตามยาวของเขียง พายทั้งสองกราบไม่ทับกัน (ปลายใบพายห่างจากไม้ทับกระทงประมาณ ๑ คืบ)

๖. <u>การประจำที่</u>

<u>คำบอก</u> “ ประจำที่ ”

<u>การปฏิบัติ</u>

- ฝีพายทั้งสองกราบขึ้นนั่ง ตามกระทงที่กำหนด โดยนั่งชิดขอบกระทงด้านนอก (นั่งครึ่งกระทง)
- ศีรษะลำคอและลำตัวตั้งตรง เท้าทั้งสองวางอยู่ที่ไม้วางเท้า เข่าและเท้าทั้งสองข้างห่างประมาณ ๑ คืบ หัวเข่าและสะโพกเป็นแนวเดียวกันไม่แบะเข่า
- มือทั้ง ๒ วางคว่ำบริเวณหน้าขานิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน ปลายนิ้วชี้ไปตามหน้าขาห่างจากหัวเข่ามาทางสะโพกประมาณ ๑ ฝ่ามือ

๗. <u>ท่าตรง</u>

<u>คำบอก</u> “ ทั้งหมด - ตรง ” หรือใช้สัญญาณกรับ (ตีกรับ ๑ ครั้ง)

<u>การปฏิบัติ</u>

ฝีพายยืดอกและ ลำตัวตั้งตรง ทำเช่นเดียวกับนั่ง “ ประจำที่ ” โดยพร้อมเพรียงกัน

๘. <u>ท่าพัก</u>

<u>คำบอก</u> “ พัก ” หรือใช้สัญญาณกรับ (ตีกรับ ๑ ครั้ง)

<u>การปฏิบัติ</u>

ฝึพายทุกคนหย่อนลำตัวโดยพร้อมเพรียงกัน เพื่อผ่อนคลายอิริยาบถนั่งที่เดิมหลังไม่งอ ห้ามเคลื่อนที่ไม่คุยกัน

๙. <u>การถวายบังคม</u>

<u>คำบอก</u> “ เตรียมถวายบังคม ” หรือใช้สัญญาณกรับ (ตีกรับ ๑ ครั้ง)

<u>การปฏิบัติ</u>

ยกมือทั้งสองที่วางบนหน้าขาขึ้นมาประนมไว้ที่กึ่งกลางหน้าอกนิ้วทั้ง ๔ เรียงชิดติดกัน นิ้วหัวแม่มือตั้งฉากกับนิ้วทั้ง ๔ โดยให้ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดบริเวณกึ่งกลางลิ้นปี่ปลายนิ้วทั้ง ๔ ตั้งหรือช้วยขึ้นพร้อมทั้งเอนตัวไปข้างหน้าประมาณ ๓๐ องศา แขนทั้งสองข้างปล่อยตามธรรมชาติ ไม่ยกหรือห่อไหล่ ลำตัวไม่งอ ศีรษะและลำคออยู่ในแนวเดียวกับลำตัว ไม่ก้ม เงย หรือหันซ้าย - ขวา สายตามองไปบริเวณกระทงหน้าหรือกระทงคนข้างหน้า

<u>คำบอก</u> “ ถวายบังคมขึ้น - ทำ ” หรือใช้สัญญาณกรับ (ตีกรับ ๒ ครั้ง)

<u>การปฏิบัติ</u>

นับหนึ่ง ..... (ลากเสียงยาวสุดจังหวะ) พร้อมทั้งส่งแขนทั้งสองไปข้างหน้าขึ้นเป็นวงโค้งมือคงพนมอยู่ เมื่อนิ้วหัวแม่มือเริ่มผ่านแนวคาง ให้เอนลำตัวไปข้างหลังประมาณ ๑๕ องศา (หน้าท้องตึง) นำหัวแม่มือไปจรดบริเวณระหว่างหัวคิ้วทั้ง ๒ ข้าง ปลายนิ้วทั้ง ๔ เรียงชิดติดกันและขนานกับหน้าผาก ไม่เปิดสันมือแขนทั้ง ๒ ปล่อยตามธรรมชาติไม่กางหรือหุบ สันมือไม่บังตาศีรษะและลำคออยู่แนวเดียวกับลำตัว ไม่เงยหน้าหรือหันซ้าย - ขวา การยกมือขึ้นและเอนตัวควรทำให้ความเร็วสม่ำเสมอ

<u>คำบอก</u> “ ถวายบังคมลง - ทำ ” หรือใช้สัญญาณกรับ (ตีกรับ ๑ ครั้ง)

<u>การปฏิบัติ</u>

นับสอง ..... (ลากเสียงยาวสุดจังหวะ) พร้อมทั้งโน้มตัวไปข้างหน้า เมื่อลำตัวตั้งตรงให้ส่งมือลงเป็นวงโค้ง ทำต่อเนื่องเรื่อย ๆ เมื่อลำตัวอยู่ตำแหน่งเตรียมถวายบังคม (๓๐ องศา) ให้นำนิ้วหัวแม่มือมาจรดบริเวณกึ่งกลางลิ้นปี่ ทำซ้ำขึ้น - ลง ๓ รอบ (เมื่อเกิดความชำนาญแล้วไม่ต้องนับจังหวะ)

๑๐.<u>การจับพาย</u>

<u>คำบอก</u> “ จับพาย ” หรือใช้สัญญาณกรับ (รัวกรับจังหวะเร็วสม่ำเสมอ)

<u>การปฏิบัติ</u>

- จังหวะที่ ๑ เมื่อได้ยินคำสั่งให้จับพายหรือได้ยินเสียงตีกรับครั้งแรก ให้ฝีพายเอี้ยวตัวบิดไหล่พร้อมนำมือทั้ง ๒ ข้างจับพายโดยให้มือด้านในจับบริเวณปลายด้ามพาย สันมือเสมอปลายด้ามพายลักษณะมือคว่ำกำรอบ ให้นิ้วหัวแม่มืออยู่ในแนวสันพายโดยหักข้อมือขึ้นมือด้านนอกจับบริเวณตำแหน่งวงพายของตน โดยกำมือหลวม ๆ ข้อมือไม่หัก แขนทั้งสองข้างเหยียดตึง ยืดอก ใบหน้าและสายตาหันไปทางหัวเขียง... นับหนึ่ง (เสียงสั้น)

- จังหวะที่ ๒ พลิกข้อมือด้านในตั้งตรง เปิดสันพายเข้าหาลำตัวทำมุมประมาณ ๔๕ องศากับกระทงเขียงฝึก ยืดอก หลังไม่งอ ตามองตรงไปข้างหน้า “ นิ่ง ” นับสอง (เสียงสั้น)

๑๑.พายออก

คำบอก “ พายออก ” หรือใช้สัญญาณกรับ (ตีกรับ ๑ ครั้ง)

การปฏิบัติ

ส่งพายให้ปลายใบพายเฉียงขึ้นข้ามศีรษะคนข้างหน้า สูงจากศีรษะคนข้างหน้าประมาณ ๑ คืบ ใบพายอยู่ในลักษณะแบนเมื่อพายอยู่เหนือศีรษะคนข้างหน้า วาดปลายพายเป็นวงโค้ง ดึงมือด้านนอกมาชิดสะโพก โดยข้อมือไม่หัก ยกมือด้านในที่จับด้ามพายขึ้นไปข้างหน้าอยู่ในระดับไหล่ ข้อศอกงอโค้งเล็กน้อย มืออยู่ในแนวร่องไหลใบพายให้อยู่ในลักษณะแบนขนานกับเขียงฝึก โดยทำมุมเฉียงประมาณ ๔๕ องศา เปิดสันพายขึ้นเล็กน้อย ศีรษะลำตัวตั้งตรง สายตามองตรงไป เมื่อมาอยู่ในท่านี้เรียกว่า “ ท่าเตรียมพาย ”

๑๒.การเตรียมพาย

คำบอก “ เตรียมพาย ”

การปฏิบัติ

เป็นท่าที่เตรียม เพื่อจะปฏิบัติการพายอื่น ๆ หรือเป็นท่า “ หยุด ” เพื่อเปลี่ยนแปลงคำสั่ง

หมายเหตุ

เมื่อฝึพาย พายได้ชำนาญแล้ว คำสั่งหยุดอาจให้อยู่ในท่าเตรียมพายได้ หรือขณะที่กำลังพายนกบิน พลราบ พายผสม การหยุดให้ฝึพายลากพายมาสุดจังหวะ ๔ จึงกลับมาอยู่ท่าเตรียมพาย

๑๓.<u>การเก็บพาย</u>

เป็นการปฏิบัติเมื่อเลิกพาย หรือไม่สามารถจะเอาพายออกอยู่ได้

<u>คำบอก</u> “ พายเข้า ” หรือใช้สัญญาณกรับ (รัว.....จากช้าไปหาเร็วแล้วตีกรับอีก ๑ ครั้ง)

<u>การปฏิบัติ</u>

- จังหวะที่ ๑ เริ่มมาจากท่าเตรียมพาย โดยส่งมือด้านนอกให้ใบพายขึ้นเป็นวงโค้งข้ามศีรษะคนข้างหน้า พายอยู่ในลักษณะแบนเมื่อใบพายอยู่เหนือศีรษะคนข้างหน้าสูงจากศีรษะคนข้างหน้าประมาณ ๑ คืบ เมื่อผ่านศีรษะคนหน้าให้เฉียงใบพายลงมาวางพายในตำแหน่งจังหวะที่ ๒ ของท่าจับพาย โดยใบพายทำมุมเฉียงประมาณ ๔๕ องศา ห่างจากไม้ทับกระทงประมาณ ๑ คืบ

- จังหวะที่ ๒ วางใบพายให้แบนราบกับเขียง โดยหักข้อมือด่านในขึ้น

- จังหวะที่ ๓ ปล่อยมือทั้งสองจากพาย ระวังอย่าให้เกิดเสียงดัง กลับมาอยู่ในท่าตรง

๑๔.กายพายนกบิน

เป็นการพายที่ยกใบพายเฉียงขึ้นเหนือศีรษะ เป็นมุมประมาณ ๖๐ องศา กับพื้นน้ำ

คำบอก “ พายนกบิน - เดินพาย ” ..... (ลากเสียงยาว) หรือใช้สัญญาณหางนกยูง

การปฏิบัติ

จากท่าเตรียมพาย

-จังหวะที่ ๑ โน้มตัวพร้อมกับส่งพายไปข้างหน้าโดยให้มือด้านนอกส่งพายขนานไปกับแนวหน้าขา สูงจากหน้าขาประมาณ ๑ ฝ่ามือตั้ง เมื่อถึงหัวเข่าบิดไหล่เข้าด้านใน พร้อมเอนตัวไปข้างหลังพอหน้าทองตึง ยืดอก ใบหน้าหันไปตามหน้าอกตัวเองเข้าหาเขียงฝึก มือด้านในอยู่ระดับแนวตา มือด้านนอกอยู่บริเวณหัวเข่าสูงจากหัวเข่าประมาณ ๑ ฝ่ามือตั้ง แขนทั้ง ๒ ข้างโอน (แขนเป็นวงโค้ง) ใบพายเฉียงไปข้างหน้าทำมุมกับเขียงฝึกประมาณ ๓๐ องศา ใบพายแบน (นับ หนึ่ง ..... ลากเสียงยาวสุดจังหวะ)

- จังหวะที่ ๒ พุ่งตัวไปข้างหน้า ยกมือพร้อมพลิกข้อมือด้านในหงายขึ้น สูงจากศีรษะประมาณ ๑ คืบ มือด้านในดึงไปข้างหลัง ข้อศอกบิดไปข้างหน้า แขนท่อนล่างห่างจากศีรษะไปทางข้างประมาณ ๑ ฟุต ใบพายขวางน้ำ สันพายอยู่กึ่งกลางกระทงหน้า ห่างจากหัวกระทงประมาณ ๑ คืบ คอพายสูงจากหัวกระทงหน้าประมาณ ๑ ฝ่ามือตั้ง มือด้านนอกกำหลวมข้อมือไม่หัก แขนโอน เปิดศอก ข้อศอกอยู่บริเวณหัวเข่า ศีรษะลำคอลำตัวเป็นแนวเดียวกัน ด้ามพายเฉียงลำตัวอยู่บริเวณใต้คาง (นับ สอง เสียงสั้น)

- จังหวะที่ ๓ - ๔ ลากน้ำโดยการคืนลำตัว มือด้านในผลักไปข้างหน้า เมื่อใบพายผ่านหัวเข่าให้เปิดใบพายเฉียงไปทางข้าง ประมาณ ๔๕ องศา กับเขียงฝึกกดมือด้านในโดยคว่ำข้อมือให้มืออยู่ตรงกึ่งกลางหน้าอกสูงระดับแนวลิ้นปี่ แขนโอนเปิดข้อศอกพร้อมยกมือด้านนอกขึ้นตั้งข้างลำตัวจนหัวไหล่ตึง แขนโอน มือกำหลวม ข้อมือตั้งตรง ห่างจากศีรษะไปทางข้างประมาณ ๑ ฟุต (นับ สาม ..... สี่ นับ สาม .... ลากเสียงยาวสุดจังหวะนับ สี่ เสียงสั้น)

<u>หมายเหตุ</u>

- จังหวะ ๔ ลงมาหาจังหวะ ๑ เดินพายไปข้างหน้า (ไม่ใช่ลงทางข้าง) โดยการโน้มตัวพร้อมบิดเอว บิดไหล่ เมื่อด้ามพายเริ่มจะขนานทางแนวนอนกับหน้าอก เปิดมือด้านในยกขึ้นมาอยู่ระดับแนวตา แขนโอนข้อมือตรงไม่หัก มือด้านนอกอยู่บริเวณแนวหัวเข่าเหมือนจังหวะที่ ๑ (นับ หนึ่ง ..... ลากเสียงยาวสุดจังหวะ) จังหวะ ๒ , ๓ และ ๔ ปฏิบัติเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้ว

๑๕.<u>กายพายพลราบ</u>

เป็นการพายโดยใบพายพ้นน้ำไม่เกินกราบเรือ

<u>คำบอก</u> “ พายพลราบ - เดินพาย ..... (ลากเสียงยาว) ”

<u>การปฏิบัติ</u>

จากท่าเตรียม

-จังหวะที่ ๑ โน้มตัวพร้อมกับส่งพายไปข้างหน้าโดยให้มือด้านนอกส่งพายขนานไปกับแนวหน้าขาสูงจากหน้าขาประมาณ ๑ ฝ่ามือตั้ง เมื่อถึงหัวเข่าบิดไหล่เข้าด้านใน พร้อมเอนตัวไปข้างหลังพอหน้าทองตึง ยืดอก ใบหน้าหันไปตามหน้าอกตัวเองเข้าหาเขียงฝึก มือด้านในอยู่ระดับแนวตา มือด้านนอกอยู่บริเวณหัวเข่าสูงจากหัวเข่าประมาณ ๑ ฝ่ามือตั้ง แขนทั้ง ๒ ข้างโอน (แขนเป็นวงโค้ง) ใบพายเฉียงไปข้างหน้าทำมุมกับเขียงฝึกประมาณ ๓๐ องศา ใบพายแบน (นับ หนึ่ง ..... ลากเสียงยาวสุดจังหวะ)

- จังหวะที่ ๒ พุ่งตัวไปข้างหน้า ยกมือพร้อมพลิกข้อมือด้านในหงายขึ้น สูงจากศีรษะประมาณ ๑ คืบ มือด้านในดึงไปข้างหลัง ข้อศอกบิดไปข้างหน้า แขนท่อนล่างห่างจากศีรษะไปทางข้างประมาณ ๑ ฟุต ใบพายขวางน้ำ สันพายอยู่กึ่งกลางกระทงหน้า ห่างจากหัวกระทงประมาณ ๑ คืบ คอพายสูงจากหัวกระทงหน้าประมาณ ๑ ฝ่ามือตั้ง มือด้านนอกกำหลวมข้อมือไม่หัก แขนโอน เปิดศอก ข้อศอกอยู่บริเวณหัวเข่า ศีรษะลำคอลำตัวเป็นแนวเดียวกัน ด้ามพายเฉียงลำตัวอยู่บริเวณใต้คาง (นับ สอง เสียง สั้น)

-จังหวะที่ ๓ - ๔ ลากน้ำโดยการคืนลำตัวมือด้านในผลักไปข้างหน้า เมื่อใบพายผ่านหัวเข่าให้เปิดพายเฉียงไปทางข้างประมาณ ๔๕ องศา กับเขียงฝึกกดมือด้านในลง ให้ด้ามพายวางอยู่บนหน้าขาทั้ง ๒ ข้าง เฉียงไปทางท้ายเขียงประมาณ ๔๕ องศา มือด้านในอยู่บริเวณหัวเข่าห่างจากหัวเข่าไปทางข้างประมาณ ๑ คืบ ด้ามพายด้านในให้ห่างจากหัวเข่า ตามแนวหน้าขาเข้าหาลำตัวประมาณ ๑ ฝ่ามือ มือด้านนอกอยู่บริเวณสะโพก ห่างจากสะโพกไปทางข้างประมาณ ๑ คืบ ด้ามพายด้านนอกชิดบริเวณขาพับ ใบพายแบนขนานพื้นน้ำ แขนทั้ง ๒ ข้าง โอน ข้อมือไม่หัก ศีรษะ ลำตัวตั้งตรง (นับ สาม ..... สี่ ลากเสียงยาวสุดจังหวะ นับ สี่ เสียงสั้น)

<u>หมายเหตุ</u>

จังหวะ ๔ มาจังหวะ ๑ โน้มตัวส่งพายไปข้างหน้าโดยให้ด้ามพายเรี่ยหน้าขา ใบพายแบนราบขนานพื้นน้ำ เมื่อด้ามพายเริ่มขนานกับลำตัวทางด้านหน้า บิดเอวบิดไหล่พร้อมเอนตัวไปข้างหลังประมาณ ๑๕ องศา ยืดอกใบหน้าหันไปตามหน้าอก แขนทั้ง ๒ ข้าง โอนเปิดศอก มือด้านในห่างจากโคนต้นขาทางข้างประมาณ ๑ คืบ ด้ามพายชิดบริเวณขาพับ มือด้านนอกห่างจากหัวเข่าทางข้างประมาณ ๑ คืบ ด้ามพายห่างจากหัวเข่าเข้าหาลำตัวประมาณ ๑ ฝ่ามือ ใบพายเฉียงไปข้างหน้าประมาณ ๔๕ องศา (นับ หนึ่ง ..... ลากสุดปลายจังหวะ จังหวะ ๒ , ๓ และ ๔ ปฏิบัติเช่นที่กล่าวมาแล้ว จังหวะ ๑ จากท่าเตรียมพายไม่เหมือนกับ จังหวะที่ ๔ มาจังหวะ ๑)

๑๖.<u>การพายธรรมดา</u>

เป็นการพายแบบธรรมดาพร้อมกัน คล้ายกับการพายเรือแข่ง เป็นการเปิดจังหวะโดยถือจังหวะตอนจ้วงน้ำต้องพร้อมกันตามเสียงสัญญาณ

<u>คำบอก</u> “ พายธรรมดา - พาย ”

<u>การปฏิบัติ</u>

-จังหวะที่ ๑ โน้มตัวพร้อมกับส่งพายไปข้างหน้าโดยให้มือด้านนอกส่งพายขนานไปกับแนวหน้าขาสูงจากหน้าขาประมาณ ๑ ฝ่ามือตั้ง เมื่อถึงหัวเข่าบิดไหล่เข้าด้านใน พร้อมเอนตัวไปข้างหลังพอหน้าทองตึง ยืดอก ใบหน้าหันไปตามหน้าอกตัวเองเข้าหาเขียงฝึก มือด้านในอยู่ระดับแนวตา มือด้านนอกอยู่บริเวณหัวเข่าสูงจากหัวเข่าประมาณ ๑ ฝ่ามือตั้ง แขนทั้ง ๒ ข้างโอน (แขนเป็นวงโค้ง) ใบพายเฉียงไปข้างหน้าทำมุมกับเขียงฝึกประมาณ ๓๐ องศา ใบพายแบน (นับ หนึ่ง ..... ลากเสียงยาวสุดจังหวะ)

- จังหวะที่ ๒ พุ่งตัวไปข้างหน้า ยกมือพร้อมพลิกข้อมือด้านในหงายขึ้น สูงจากศีรษะประมาณ ๑ คืบ มือด้านในดึงไปข้างหลัง ข้อศอกบิดไปข้างหน้า แขนท่อนล่างห่างจากศีรษะไปทางข้างประมาณ ๑ ฟุต ใบพายขวางน้ำ สันพายอยู่กึ่งกลางกระทงหน้า ห่างจากหัวกระทงประมาณ ๑ คืบ คอพายสูงจากหัวกระทงหน้าประมาณ ๑ ฝ่ามือตั้ง มือด้านนอกกำหลวมข้อมือไม่หัก แขนโอน เปิดศอก ข้อศอกอยู่บริเวณหัวเข่า ศีรษะลำคอลำตัวเป็นแนวเดียวกัน ด้ามพายเฉียงลำตัวอยู่บริเวณใต้คาง (นับ สอง เสียงสั้น)

- จังหวะที่ ๓ - ๔ ลากน้ำโดยคืนลำตัว มือด้านในผลักไปข้างหน้า กดลงจนถึงแนวบริเวณราวนมเพื่อให้ใบพายพ้นน้ำ เมื่อมือด้านนอกถึงแนวสะโพกใบพายจะพ้นน้ำพอดี เฉียงไปทางท้ายประมาณ ๔๕ องศา ใบพายแบน ลำตัวตั้งตรงแขนโอน (นับ สาม ..... สี่ ลากยาวสุดจังหวะ นับ สี่ เสียงสั้น)

หมายเหตุ

จังหวะที่ ๔ ไปหาจังหวะที่ ๑ บิดเอวบิดไหล่ เมื่อมือด้านนอกเกือบถึงหัวเข่าให้ยกพายขึ้นจ้วงเหมือนจังหวะที่ ๒ ปฏิบัติต่อเนื่องไปจนกว่าจะมีคำสั่ง " หยุด "

๑๗.กายพาย ๓ พาย

เป็นการเพิ่มความเร็ว หรือ ปฏิบัติในเวลาน้ำเชี่ยว ขณะพายนกบิน

คำบอก " ๓ พาย ..... (ลากเสียงยาวสุดจังหวะ)

การปฏิบัติ

ปฏิบัติจากขณะที่พายนกบิน โดยคำสั่งจะสุดจังหวะที่ ๑ ให้พายธรรมดา ๓ ครั้ง พายนกบิน ๑ ครั้ง (สั่ง ๑ ครั้ง ปฏิบัติ ๑ รอบ โดยพายธรรมดา ๓ ครั้ง พายนกบิน ๑ ครั้ง)

๑๘.การพายผสม

เป็นการเพิ่มความเร็ว หรือ ปฏิบัติในเวลาน้ำเชี่ยวขณะพายนกบิน

คำบอก " พายผสม ..... พาย "

การปฏิบัติ

กรณีที่ ๑ จากท่าเตรียมพาย เป็นการพายนกบิน ๑ ครั้งแล้วพายธรรมดา ๓ ครั้ง

กรณีที่ ๒ ขณะพายนกบิน คำสั่งจะสุดจังหวะที่ ๑ ให้พายธรรมดา ๓ ครั้ง พายนกบิน ๑ ครั้ง

ทั้ง ๒ กรณีปฏิบัติเรื่อยไปจนกว่าจะมีคำสั่ง " หยุด "

๑๙.การวาด----------

เพื่อต้องการให้เรือเคลื่อนตัวไปทางข้าง

คำบอก “ ขวา ..... วาด หรือ ซ้าย ..... วาด ”

การปฏิบัติ

- จังหวะที่ ๑ หงายข้อมือด้านในมาด้านหลัง โดยให้มืออยู่เหนือศีรษะประมาณ ๑ คืบ พร้อมส่งสันพายด้านหน้ากรีดน้ำออกทางข้างจนสุดเอื้อม จังหวะนี้ใบพายจะแบนขนานกับกราบเรือ ปลายใบพายเสมอแนวน้ำ (บนเขียงฝึกอาจใช้บริเวณไม้วางเท้าเป็นแนวน้ำ) นับ ๑ ..... ลากสุดเสียงยาวจนสุดจังหวะ

- จังหวะที่ ๒ มือด้านในดันด้ามพายออก ใช้มือด้านนอกดึงพายเข้าหาตัว ให้แนบกราบเรือบริเวณสะโพกแล้วผลักข้อมือด้านในคว่ำลง นับ ๒ ..... ลากเสียงยาวสุดจังหวะ

๒๐.<u>การคัด</u>

เพื่อต้องการให้เรือเคลื่อนที่ไปทางข้าง

<u>คำบอก</u> “ ขวา (ซ้าย) - คัด ”

<u>การปฏิบัติ</u>

- จังหวะที่ ๑ จากท่าเตรียมพายผลักข้อมือด้านในพายขึ้น พร้อมดึงแขนท่อนล่างมาอยู่บริเวณแนวหน้าผาก ห่างจากหน้าผากเล็กน้อยสันพายด้านหน้าจะผลิกกลับไปอยู่ด้านหลัง จังหวะนี้พายจะอยู่ในแนวดิ่งและขนานกับลำตัว มือด้านนอกอยู่ท่าเดิม จากนั้นดึงมือด้านในผ่านหน้าโดยให้ใบพายออกทางด้านข้างจนปลายใบพายเสมอแนวน้ำ นับ ๑ ..... ลากเสียงยาวกจนสุดจังหวะ

<u>หมายเหตุ</u>

การนับให้เริ่มนับเมื่อเริ่มดึงมือด้านในผ่านหน้า สิ้นสุดเมื่อใบพายเสมอแนวน้ำ

- จังหวะที่ ๒ ผลักข้อมือด้านในคว่ำลงให้สันพายด้านหน้ากรีดลงในน้ำ โดยยกมือด้านในขึ้นผ่านหน้าผากจนพายมาขนานกับลำตัว นับ ๒ ..... ลากเสียงยาวจนสุดจังหวะ

<u>หมายเหตุ</u>

การนับให้เริ่มนับเมื่อเริ่มยกมือด้านในขึ้น สิ้นสุดเมื่อพายมาขนานกับลำตัว

๒๑.<u>การขยับ</u>

เพื่อต้องการลดความเร็วลง จากท่าเตรียมพาย

<u>คำบอก</u> “ ขยับ ”

<u>การปฏิบัติ</u>

- จังหวะที่ ๑ ผลิกข้อมือด้านในหงายขึ้นให้ใบพายขวางน้ำ พร้อมบิดเอวเข้าข้างใน ลำตัวเอนไปข้างหลัง มือด้านนอกอยู่ที่เดิม นับ ๑ ..... (เสียงสั้น)

- จังหวะที่ ๒ คว่ำข้อมือด้านในเอนตัวกลับมาอยู่ในท่าเตรียมพาย นับ ๒ ..... (เสียงสั้น)

<u>หมายเหตุ</u>

สั่ง ๑ ครั้ง ทำ ๑ ครั้ง

๒๒.<u>การทวน</u>

เพื่อให้เรือถอยหลัง จากท่าเตรียมพาย

<u>คำบอก</u> “ ทวน ”

<u>การปฏิบัติ</u>

- จังหวะที่ ๑ พลิกข้อมือด้านในหงายขึ้นให้ใบพายขวางน้ำ พร้อมบิดเอวเข้าข้างในดึงตัวเอนไปข้างหลัง มือด้านนอกดันใบพายไปข้างหน้า เมื่อถึงแนวหัวเข่า คว่ำมือด้านในใบพายแบนราบปลายใบพายเสมอแนวน้ำ นับ ๑ ..... ลากเสียงยาวจนสุดจังหวะ

- จังหวะที่ ๒ โน้มตัวไปข้างหน้ากดมือด้านในประมาณประมาณราวนม เพื่อให้ใบพายพ้นน้ำพร้อมดึงมือด้านนอกกลับมาอยู่บริเวณแนวสะโพก ให้มือห่างจากสะโพกเล็กน้อย สุดจังหวะนี้ลำตัวจะโน้มไปข้างหน้าประมาณ ๓๐ องศา นับ ๒ ..... ลากเสียงยาวสุดจังหวะ

หมายเหตุ

การปฏิบัติ ปฏิบัติเรื่อยไปจนกว่าจะสั่งหยุด กลับมาอยู่ท่าเตรียมพาย

๒๓.การราพาย

เพื่อต้องการให้เรือหยุดเคลื่อนที่ไปข้างหน้า

คำบอก “ ราพาย ”

การปฏิบัติ

พลิกข้อมือด้านในหงายขึ้น ให้ใบพายขวางน้ำ มือด้านนอกกดอยู่ท่าเดิม ใช้กำลังดึงและดันพายด้านหน้าไว้ พายลงแช่น้ำตลอดเวลา เมื่อมีคำสั่งหยุดให้กลับมาอยู่ท่าเตรียมพาย

การใช้สัญญาณ

๑. <u>การใช้สัญญาณในเรือพระที่นั่ง</u> (สัญญาณภู่หางนกยูง) คือ การใช้สัญญาณภู่หางนกยูงภายในเรือพระที่นั่ง

๑.๑ การนั่งของพนักงานสัญญาณ นั่งหน้าสุดบริเวณโขนเรือ หันหน้าไปทางท้ายเรือโดยห้อยขาลงไปในท่องเรือ ลักษณะนั่งคร่อมทับไม้ทับกระทงลำตัวตรง มือกำด้ามภู่หางนกยูงนำมาวางที่หน้าขาบริเวณหัวเข่า ห่างจากเข่าประมาณ ๑ ฝ่ามือ ลักษณะภู่หางนกยูงตั้งขึ้น

๑.๒ การถวายบังคม ให้นำภู่หางนกยูงไว้ข้างลำตัวทั้ง ๒ ข้าง โดยให้ปลายหางนกยูงชี้ไปทางโขนเรือแล้วถวายบังคมพร้อมกับฝีพาย

๒. <u>ท่าสัญญาณ</u>

๒.๑ ท่าเตรียม	=	ท่านั่งพนักงานสัญญาณตาม ข้อ ๑.๑
๒.๒ ท่าระวัง	=	ชูภู่หางนกยูงขึ้นเหนือศีรษะจนสุดแขนลักษณะตั้งตรง
๒.๓ ท่าเดินพาย	=	จากท่าระวัง ฟาดภู่หางนกยูงช้า ๆ ไปข้างหน้าจนแขนเหยียดตรงขนานกับพื้น (ปฏิบัติ ๑ ครั้ง แล้วกลับมาอยู่ในท่าเตรียม)
๒.๔ ท่าพายหนัก	=	จากท่าระวังกระตุกมือทั้ง ๒ ข้าง ลงในแนวดิ่งอย่างแข็งแรง ให้มือที่กำด้ามภู่หางนกยูงอยู่ใน ระดับหัวไหล่ทั้ง ๒ ข้าง ปฏิบัติ ๓ ครั้ง แล้วกลับมาอยู่ในท่าเตรียม
๒.๕ ท่าพายเบา	=	จากท่าระวังฟาดแขนไปข้างหน้าช้า ๆ ประมาณ ๔๕ องศา ปฏิบัติ ๓ ครั้ง กลับมาอยู่ในท่าเตรียม
๒.๖ ท่าพายผสม	=	จากท่าระวังกระตุกมือทั้ง ๒ ข้าง ลงในแนวดิ่งช้า ๆ คล้ายท่าพายหนัก ๓ ครั้ง แล้วชูแขนในท่าระวัง ฟาดมือลงเหมือนท่าเดินพาย ๑ ครั้ง ปฏิบัติเสร็จกลับมาอยู่ท่าเตรียม
๒.๗ ท่าพายนกบิน	=	ปฏิบัติเช่นเดียวกับท่าเดินพาย
๒.๘ ท่าหยุดและพายลง	=	จากท่าระวังกระตุกมือลงมาอยู่ในท่าเตรียมด้วยความแข็งแรง ๑ ครั้ง

คัด = จากท่าเตรียมยื่นแขนไปทางข้าง ยกขึ้น - ลง ๔๕ องศา ล่างและบน เมื่อหยุดให้กลับมาอยู่ในท่าเตรียม

วาด = จากท่าเตรียม ยื่นแขนไปทางข้างแขนเสมอแนวไหล่ วาดไปข้างหน้า ๔๕ องศา และกลับไปข้างหน้า ๔๕ องศา เมื่อมีคำสั่ง “ หยุด ” ให้กลับมาอยู่ในท่าเตรียม

หยับ = ยกมือขึ้นไขว้เป็นรูปกากบาทเหนือศีรษะ โดยมือขวาอยู่หน้ามือซ้ายอยู่หลัง ....? หางนกยูงไขว้สัมผัสกันแล้วกลับมาอยู่ในท่าเตรียม (????)

ทวน = หมุนแขนเป็นวงกลมไปทางด้านหลัง โดยใช้หัวไหล่เป็นจุดหมุน เมื่อหยุดกลับมาหยุดในท่าเตรียม

สัญญาณธง ๒ มือ ของเรือต่าง ๆ ในกระบวน

เพื่อช่วยในการนำเรือของนายเรือ แต่ละลำที่อยู่ในกระบวนว่าควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้เรือแต่ละลำอยู่ในสถานีของตนเอง โดยพลสัญญาณจะเป็นผู้แสดงท่าสัญญาณให้พายเรือทราบ

๑. สัญญาณธงสองมือ พลสัญญาณยืนที่ท้องเรือหัวเรือสุด

๑.๑ การใช้

๑.๑.๑ ส่งจากเรือกลองใน

แขนขวา หมายถึง แถวขวา
แขนซ้าย ” แถวซ้าย
สองแขน ” ทั้งสองแถว

๑.๑.๒ ถ้าส่งจากเรือกลองใน เรือที่มีธงสัญญาณต้องทวนสัญญาณนั้นและปฏิบัติตาม

๑.๑.๓ ถ้าส่งจากเรือลำใด เรือลำนั้นกำลังปฏิบัติตามความหมายนั้นอยู่ ให้เรือใกล้เคียงจัดแต่งเรือตามที่เห็นควร

๑.๒ ความหมาย

๑.๒.๑ ชูธงเหนือศีรษะแล้วโบกขึ้นลงเสมอไหล่ หมายความว่า ขยายระยะเคียง

๑.๒.๒ ยกธงเสมอไหล่แล้วโบกเข้าหาอก หมายความว่า ร่นระยะเคียง

๑.๒.๓ ชูธงเหนือศีรษะแล้วโบกไปข้างหน้า หมายความว่าเร่งไปข้างหน้าเพื่อขยายระยะต่อ (สำหรับเรือที่อยู่หน้าเรือพระที่นั่ง) หรือร่นระยะต่อ (สำหรับเรือที่อยู่หลังเรือพระที่นั่ง)

๑.๒.๔ ควงธงเหนือศีรษะ หมายความว่า ชะลอความเร็วลงเพื่อร่นระยะต่ำ (สำหรับเรือที่อยู่หน้าเรือพระที่นั่ง) หรือขยายระยะต่อ (สำหรับเรือที่อยู่หลังเรือพระที่นั่ง)

๑.๒.๕ กางแขนทั้งสองข้าง หมายความว่า แต่งแนวหัวเรือให้เสมอคู่กัน

๑.๒.๖ ไขว้ธงเหนือศีรษะ หมายความว่า ต้องการพยาบาล

๒. <u>สัญญาณแตรเดี่ยว</u> ผู้ให้สัญญาณคือ เรือกองบัญชาการหรือเรือกลองใน

๒.๑ “ ระวัง ”

- เรือที่มีพลแตรเดี่ยวซ้ำเสียงสัญญาณ
- เรือทุกลำออกเรือตั้งกระบวน เว้นเรือพระที่นั่งทรง เรือพระที่นั่งรองและเรือทรงผ้าไตร

๒.๒ “ กระทั่งตรง ”

- เรือที่มีพลแตรเดี่ยวซ้ำเสียงสัญญาณ
- เรือทุกลำอยู่ในท่ากระเดียดพาย เรือพระที่นั่งทรง เรือพระที่นั่งรองและเรือทรงผ้าไตรประนมมือ

๒.๓ “ คำนับ ”

- เรือที่มีพลแตรเดี่ยวซ้ำเสียงสัญญาณ
- เรือทุกลำอยู่ในท่ากระเดียดพาย เรือพระที่นั่งทรง เรือพระที่นั่งรอง และเรือทรงผ้าไตรถวายบังคม
- นายเรือ นายทหารควบคุม พลสัญญาณธง ทำวันทยหัตถ์ ทหารถือปืนทำวันทยาวุธ หันหน้าไปทางเรือพระที่นั่งทรง

๒.๔ “ หน้าเดิน ”

- เรือที่มีพลแตรเดี่ยวซ้ำเสียงสัญญาณ
- เรือทุกลำลงพายรักษารูปกระบวน
- เรือพระที่นั่งทรง เรือพระที่นั่งรอง และเรือทรงผ้าไตร พายนกบิน
- สัญญาณนี้จะเป่าเป็นระยะ ๆ จากเรือกลองใน เรือที่มีพลแตรเดี่ยวเป่าตามลำดับจากเรือกลองในไปทางหน้าและหลังกระบวน เป็นคู่ ๆ

๒.๕ “ หยุด ”

- เรือทุกลำเว้นหรือพระที่นั่งทรง หยุดเดินพาย แต่งเรือรักษารูปกระบวน

๒.๖ “ เลิก ”

- เรือทุกลำแยกกระบวนเข้าจอดตามที่ ๆ กำหนด

๓. <u>สัญญาณกระทุ้งเส้า</u> เพื่อให้ฝีพาย ๆ พร้อมกัน คนกระทุ้งเส้าจะต้องเป็นคนที่รู้จังหวะการพายเป็นอย่างดี

<u>การปฏิบัติ</u> ยืนตามที่ที่กำหนด เท้าทั้งสองห่างกันประมาณ ๑ ฟุต มือทั้งสองกำเส้าอยู่ระดับหน้าอก ห่างจากหน้าอกประมาณ ๑ ฝ่ามือ มือขวาอยู่บนมือซ้ายอยู่ล่าง ห่างกันประมาณ ๓ ศอกกางตั้งฉาก

- เมื่อกระทุ้งเส้าไปแล้วครั้งหนึ่ง ให้เปลี่ยนมือซ้ายมาอยู่ข้างบน มือขวาอยู่ข้างล่างสลับกันเรื่อยไป (การเปลี่ยนมือนอกจากจะทำให้จังหวะเท่ากันแล้ว ยังเป็นการเปลี่ยนอิริยาบถด้วย) การกระทุ้งให้กระทุ้งพร้อมกันทั้งสองคน ถือคนยืนหน้ากัญญาเป็นหลัก ถ้าหยุดพายเป็นเวลานานให้เปลี่ยนมือจับเส้าในท่าเริ่มต้นใหม่
- การยกเส้าขึ้นกระทุ้งให้เริ่มยกตามตั้งแต่ฝีพายเดินพายจังหวะ ๑ และไปหยุดตรงจังหวะ ๒ กระทุ้งในจังหวะ ๓ (พร้อมกับฝีพายกดพายลงกินน้ำ) และยกขึ้นใหม่เมื่อฝีพายเดินพายจังหวะ ๑
- เมื่อเรือไม่ได้อยู่ในกระบวนไม่ต้องใช้สัญญาณกระทุ้งเส้า

๔. <u>สัญญาณกรับ</u> ฝีพายจะปฏิบัติได้ถูกต้องก็เมื่อรู้ขั้นตอนการปฏิบัติมาแล้ว

๔.๑ เสียงรัว

- เตรียมตัวทำท่าตรง จับพาย พายเข้า

๔.๒ เสียงตี

๔.๒.๑ ตี ๑ ครั้ง

- ท่าตรง ท่าพัก ประนมมือ ถวายบังคมลง พายออก ท่าเตรียมพาย พายเข้า

๔.๒.๒ ตี ๒ ครั้ง

- ถวายบังคมขึ้น